

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
3. ความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน
4. การจัดการศึกษา
5. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วม

การจัดการการศึกษาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของสถานศึกษาจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์หลาย ๆ ประการต่อการพัฒนาผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ สถานศึกษาควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษา ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพนักเรียน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษานั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยแนวคิดดังกล่าวมีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันพอสรุปได้ดังนี้

ชูชาติ พวงสมจิตร (2540 : 12) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจการใด ๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ที่มีผลกระทบต่อตนเองและชุมชน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย และหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ การตัดสินใจใด ๆ ก็ตามที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลเหล่านั้นควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น โดยหลักการนี้การมีส่วนร่วมจะตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า บุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่า ตนต้องการอะไร ต้องการหรือไม่ต้องการอะไรและอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

อนงค์ ชำนุชระการ (2542 : 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ สละเวลา แรงงาน วัสดุ และอื่นๆ ในกิจกรรมการพัฒนาที่จะมีผลกระทบมาถึงตัวไปสู่ความร่วมมือแห่งการดำรงชีวิตในสังคมเดียวกัน

วันพร จันทรเวโรจน์ (2543 : 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ส่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย ซึ่งสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การปฏิบัติกิจการใด ๆ ที่ชุมชน ประชาชนบุคคลในกลุ่มหรือ หน่วยงาน ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกำลังกาย ร่วมกำลังคิดในการประกอบกิจการนั้นให้บรรลุความสำเร็จสูงสุด

เกรียง กัลป์ตินันท์ (2543 : 16) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา เพื่อให้การดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมาย เพื่อบุคคล ชุมชน หรือองค์กรในชุมชน โดยบุคคลชุมชน หรือองค์กรในชุมชน

ไตรรัตน์ โคสะสุ (2543 : 18) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนที่มีความเห็นพ้องต้องกัน เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการวางแผนการตัดสินใจ การสนับสนุน การลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ฐวิทย์ พิทักษ์พรพินฺถ (2544 : 29) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยการทำงานดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับการที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม กับทั้งการกระทำการดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือไว้วางใจ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงาน

ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา

สัญญา พันธไชย (2545 : 16) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือ กระบวนการทำงานขององค์การที่ผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ด้วยความตั้งใจเต็มใจ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กลุ่มต้องการ

จึงสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมได้ว่า หมายถึง การที่บุคคล หรือหน่วยงาน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อร่วมดำเนินงานและพัฒนาให้เป็นไปในทิศทาง ที่ต้องการ

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540 : 94) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้ยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงชีวิตของเขา
2. การพัฒนาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมากเราจำเป็นต้องให้คนในหมู่มากเหล่านี้ได้มีสิทธิมีเสียงในการแสดงออก
3. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนที่ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงในการพัฒนาใหม่ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น
4. ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จโดยอาศัยวิธีการมีส่วนร่วมในรูปแบบการรวมกลุ่มและการจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะที่เดียวกันมีตัวอย่างของโครงการล้มเหลวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้าร่วม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขาและในขณะเดียวกันก็ให้ประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น
6. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น
7. ประชาชนย่อมรู้ดีว่าตนเองกำลังต้องการอะไร และอยากจะแก้ปัญหาอย่างไรถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาย่อมช่วยให้โครงการต่างๆ ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

จึงสรุปความสำคัญของการมีส่วนร่วมได้ว่า หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น ส่งผลอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สมภพ คชินธรนันท์ (2541 : 15) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนและผู้นำถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง/ถอดถอน ผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานดี การมีส่วนร่วมตามทฤษฎีนี้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ารับสมัครเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงแค่ไม่ระดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ทฤษฎีนี้เน้นการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษ และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบนั้น ก็คือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

รีดเดอร์ (Reeder, 1974 : 39) ได้กล่าวว่า การกระทำทางสังคม (Social Action) ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการมิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยหนึ่งและได้อธิบายเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เรียกว่า ความเชื่อ หรือความไม่เชื่อ (Believes or Disbelieves) มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าว ต่อไปนี้

1. เป้าหมาย (Goal)
2. ความเชื่อที่สืบทอดกันมา (Belief Orientation)
3. ค่านิยมมาตรฐาน (Standard Values)
4. นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Custom)
5. ความคาดหวัง (Expectation)
6. ความผูกพัน (Commitments)
7. แรงเสริม (Reinforcement)
8. โอกาส (Opportunity)
9. ความสามารถ (Ability)
10. การสนับสนุน (Support)

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980 : 219-223) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่ออธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุผลประโยชน์ทางสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ในส่วนขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่ต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ในส่วนที่องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งในการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่นช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบ ที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Reference) และความหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมข้างต้น ทำให้ทราบว่าหน้าที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลจะตัดสินใจทำกิจกรรมอะไรก็ตามขึ้นอยู่กับความเชื่อของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลนั้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชนตามทฤษฎีของโคเฮนและอัฟฮอฟ ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติการร่วมรับผลประโยชน์ และประเมินผล ผู้เขียนจึงยึดทฤษฎีดังกล่าวเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วม

อำนาจ บุญทวี (2546 : 22-23) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดค้นและหาวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์ สิ่งใหม่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
4. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
5. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไปทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 189) ได้แบ่งแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีข้อจำกัด อันทำให้มีการมีส่วนร่วมไม่เต็มที่คือ มีน้อยนั่นเอง ข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้ดีกว่าตนเองคืออำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรเชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีควมร้ น้อยกว่า จึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือ ความเข้มข้นของการเข้ามามีส่วนร่วมน้อย
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบบางส่วน (Partial Participation) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วนเป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องของประชาชนในชุมชนหรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการโรงเรียน จึงมีความสำคัญที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกันต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่

อคิน รพีพัฒน์ ☐ และเจิมศักดิ์ ป ☐ นทอง (อ้างถึงใน พจนา เทียนธาดา, 2543 : 41) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ ภาคสนามในประเทศไทยจะ พบว ☐

ขั้นที่ 1 การมีส ☐ วนร ☐ วมในการค ☐ นหาป ☐ ญหาและสาเหตุของป ☐ ญหา

ขั้นที่ 2 การมีส ☐ วนร ☐ วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้น ซึ่งได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมตามลำดับขั้นตอน และรูปแบบการมีส่วนร่วมตามลักษณะความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชน

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม ได้ระบุเกี่ยวกับการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา ต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจาย อำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคม อื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความ เข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการ แสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสพการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา โดยนำประสพการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้ประโยชน์และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา

มาตรา 58(2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมี

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ปรึกษาทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาดังที่ระบุไว้ในมาตราต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดำรงตระเวนชายแดนในหลากหลายด้าน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

คำว่า “ปัจจัย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 686) มีความหมายว่าเหตุ หนทาง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง องค์ประกอบสำคัญที่เป็นเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (สุมลทิพย์ ณ นคร, 2547 : 41-48) ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านชุมชน

1. ปัจจัยด้านโรงเรียน

องค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ นโยบายการจัดการศึกษา การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน บุคลิกภาพของบุคลากร และผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 นโยบายการจัดการศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษา ต้องมีการกำหนดเป้าหมาย และนโยบาย เพื่อแสดงวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนกลยุทธ์ ธรรมนูญโรงเรียน แผนงาน และโครงการต่าง ๆ ดังที่ เกษม วัฒนชัย (2546 : 30) ได้กล่าวว่า เป้าหมายหลักของสถานศึกษาอาจเหมือนกัน คือ มุ่งให้นักเรียนจบการศึกษาทุกคน แต่บางที่อาจมีการตั้งเป้าหมายย่อยอีก เช่น ให้เด็กนักเรียนที่จบออกไปอย่างมีคุณภาพ และมีงานทำ เป็นต้น เมื่อมีเป้าหมายแล้วสถานศึกษาก็นำมากำหนดเป็นนโยบายว่าจะพัฒนาการเรียนการสอนอย่างไรให้นักเรียนมีคุณภาพและมีงานทำ ส่วนแผนงานเป็นสิ่งที่นำไปปฏิบัติซึ่งก็จะเป็นไปเพื่อสนองเป้าหมายและนโยบายที่วางไว้

ดังนั้นการที่สถานศึกษากำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ก็จะช่วยให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันดำเนินงานด้วยความเรียบร้อย จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ปิยะะ หะยีสามาอะ (2540 : 36) กล่าวว่า กิจกรรมที่โรงเรียนสามารถดำเนินการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ส่งเสริมให้ครูออกเยี่ยมเยียนครอบครัวนักเรียน

1.2.2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานในการพัฒนาชุมชน

1.2.3 ขอความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานในการพัฒนาชุมชน

1.2.4 เชิญผู้มีความรู้มาให้ความรู้แก่ประชาชน

1.2.5 ร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหานักเรียน

1.2.6 เชิญบุคคลในชุมชนมาร่วมเป็นเกียรติในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

1.2.7 ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่นเพื่อจัดทำกองทุนการศึกษา

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 70) กล่าวว่า iva การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้โรงเรียนพัฒนาจนมีความรุ่งเรือง เพราะโรงเรียนกับชุมชนต้องอยู่คู่กัน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงจำเป็นต้องเป็นกระบวนการสองทาง คือ โรงเรียนต้องมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสนับสนุนโรงเรียนซึ่งโรงเรียนจะต้องกำหนดบทบาทว่าจะสนองความต้องการของชุมชนอย่างไรและดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน ทั้งนี้ รุ่ง แก้วแดง (2546 : 152-153) เสนอแนะว่า โรงเรียนต้องเปลี่ยนมุมมองต่อชุมชนใหม่ ไม่มุ่งขอเงินบริจาคหรือระดมทรัพยากรจากชุมชนแต่ฝ่ายเดียวแต่ต้องให้เกียรติให้ความสำคัญต่อชาวบ้านทำตัวเป็นผู้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนต้องร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างกันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและประชาชนโดยรวม

1.3 บุคลิกภาพของบุคลากร

บุคลิกภาพ (พรนพ พุกกะพันธุ์, 2544 : 87) หมายถึง ลักษณะโดยรวมอันเป็นของจำเพาะแต่ละบุคคล ทั้งลักษณะภายนอกและภายใน ซึ่งแสดงออกทางท่าทาง ความรู้สึกนึกคิด ความเฉลียวฉลาด ตลอดจนกิริยามารยาท ลักษณะนิสัยและอุปนิสัย

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 268) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ครูมีความรักความผูกพันและรู้สึกรักเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าแก่หรือมีศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียน ครูสนใจเด็กและเอาใจใส่การเรียนการสอนดี และคณะครูมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ จีเพ็ชร (2544 : 20-21) ได้กล่าวว่า ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ด้านครูประกอบด้วย ความสามัคคี ความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม จริยธรรม การมีมนุษยสัมพันธ์

สุมลทิพย์ ณ นคร (2547 : 48) ได้สรุปว่า บุคลิกภาพ คือ ลักษณะเด่นประจำตัวบุคคล ประกอบด้วยลักษณะภายนอกและภายในเป็นลักษณะถาวรจำเพาะแต่ละบุคคล ดังนั้นบุคลิกภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญของผู้บริหารหรือบุคคลที่ต้องการประสบความสำเร็จในการ

บริหารงาน ผู้บริหารต้องอาศัยบุคลิกภาพที่ดีในการโน้มน้าวใจให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาการสร้างบุคลิกภาพที่ดีของครูและผู้บริหาร เป็นเสมือนหน้าต่างบานแรกที่จะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกประทับใจ และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.4 ผลการปฏิบัติงาน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 268) กล่าวว่า ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนที่ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ โรงเรียนเรียนมีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน โรงเรียนมีชื่อเสียงดี ทั้งด้านการเรียนและด้านอื่น ๆ และโรงเรียนมีพัฒนาการที่ดี เช่น ในด้านคุณภาพการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ เป็นต้น

สมศักดิ์ จีเพ็ชร (2544 : 20-21) ได้สรุปกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงาน คือ ชื่อเสียงของโรงเรียน การปฏิบัติงานด้านนักเรียน ได้แก่ ความสามารถด้านวิชาการ ความสามารถทางด้านกิจกรรม ความมีระเบียบวินัย และชื่อเสียง

จะเห็นได้ว่า ผลการปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะรับรองได้ว่าการดำเนินงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จหรือไม่ โรงเรียนใดปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายก็ย่อมส่งผลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

2. ปัจจัยด้านชุมชน

องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับชุมชน ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา คือ ความศรัทธาที่มีต่อโรงเรียน และการยอมรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ความศรัทธาที่มีต่อโรงเรียน

การที่สถานศึกษาจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสามารถบรรลุเป้าหมายแล้ว ก็เป็นการสนองตอบบุคคลในชุมชน และผู้ปกครองทำให้เกิดความพอใจ และสิ่งที่สะท้อนกลับมายังสถานศึกษา คือ ความเชื่อถือ เลื่อมใสศรัทธาต่อสถานศึกษา สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนศรัทธาต่อสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครองมีความไว้วางใจที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนให้การสนับสนุน และร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ดังที่ เกษม วัฒนชัย (2546 : 53) กล่าวว่า การที่กรรมการทำงานดีก็จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนที่จบออกไป นักเรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนที่มีอาชีพ เป็นคนที่ได้รับการยอมรับเล็งดูที่ดีในโรงเรียนที่ดี ครอบครัวของเขาก็ได้รับประโยชน์

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 268) กล่าวว่า ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน หากโรงเรียนสร้างความศรัทธาให้กับชุมชนได้ เช่น ผลการเรียนรู้ดี นักเรียนสามารถสอบชิงทุนได้ โรงเรียนขณะผลการประกวดทางวิชาการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน

ดังนั้น หากชุมชนพอใจและศรัทธาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแล้ว ก็ก่อให้เกิดความร่วมมือ และสนับสนุนการทำงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

2.2 การยอมรับผู้บริหารสถานศึกษา

กอร์ดัน (Gorton, 1983 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544 : 36) กล่าวไว้ว่า บทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาประการหนึ่ง คือ การกิจด้านสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ เป็นผู้กำหนดนโยบายและมาตรการให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา จัดให้บุคลากรได้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน เป็นตัวแทนของสถานศึกษาในกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนจัดบริการต่างๆแก่ชุมชน ฉะนั้นเห็นได้ว่า ตัวผู้บริหารเองมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงชุมชน

ดังนั้นเมื่อชุมชนเชื่อถือและยอมรับในตัวผู้บริหารสถานศึกษา โอกาสที่ชุมชนจะเข้าร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาย่อมเกิดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การผลิตทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นให้มีคุณภาพก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในชุมชน ทั้งครอบครัว และองค์กรในชุมชน

ความหมายของชุมชน

สุวิทย์ ยี่วรพันธ์ (2522 : 51) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมกันอยู่ โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา เดียวกันก็ตามทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ในความหมายดังกล่าวเป็นการที่กลุ่มชนมีความรู้สึกนึกคิด ผลประโยชน์และผูกพันทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการที่มีประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน

ประเวศ วะสี (2537 : 20) ให้นิยามของคำว่า ชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มคน ที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่ หรือไม่ใช่พื้นที่ก็ได้ สมาชิกของชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ และมีการจัดการ

กล่าวโดยสรุป ชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

องค์ประกอบของชุมชน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526 : 15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุมชนว่ามีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ประชากร (Population) และสิ่งแวดล้อม (Environment)

จากองค์ประกอบทั้งสองด้านนั้นจะรวมกันอยู่ในกิจกรรมของชุมชนด้านต่างๆ ดังนี้

1. การเมือง
2. เศรษฐกิจ
3. การศึกษา
4. สังคม
5. วัฒนธรรม
6. ครอบครัวและประชากร
7. อนามัยและสาธารณสุข
8. นันทนาการ

ชีรวัดน์ นิเจนตร (2528 : 2) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนว่า เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมการที่แยกแยะองค์ประกอบของชุมชนให้เป็นที่เข้าใจชัดเจนนั้นจำเป็นจะต้องอธิบายโครงสร้างโดยทั่วไปเสียก่อน ตามหลักสังคมวิทยานั้น สังคมประกอบด้วยโครงสร้างสำคัญ 2 ประการ คือ

1. องค์การทางสังคม (Social Organization) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รวมกันอยู่ในรูปแบบและขนาดต่างๆกัน โดยมีเป้าหมายหรือหน้าที่โดยเฉพาะของกลุ่มและมีระเบียบแบบแผนที่เป็นของตนเอง

2. สถาบันทางสังคม (Social Institution) หมายถึง แนวทางทั่วไปในการคิดและการกระทำกิจกรรมพื้นฐานต่างๆของสังคม เช่น ในครอบครัวเด็วก็มีแนวคิดที่ปฏิบัติยึดถือกันมาว่าพ่อแม่ก็มีหน้าที่เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตรหลาน ในขณะที่ผู้เฒ่าก็ต้องเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น ถ้าจะอธิบายตามแนวคิดทั่วไป จะสามารถแบ่งองค์ประกอบของชุมชนได้ 3 ประการ คือ 1) กลุ่มบุคคล 2) อาณาเขตหรือพื้นที่ 3) ผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน

ชุมชนส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ประการนี้ อาจจะมีข้อยกเว้นอยู่บ้างสำหรับชุมชนบางแห่ง เช่น ชาวฮิบซี พวกนอแมดิก (Nomadic) ซึ่งเป็นกลุ่มชนเร่ร่อนไม่มีหลักแหล่ง เพราะมีการอพยพอยู่เรื่อย ๆ จึงมีลักษณะเป็นชุมชนที่ไม่มีอาณาเขตหรือพื้นที่

ถ้าจะกล่าวถึงลักษณะองค์ประกอบของชุมชนจะแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

2.1 องค์ประกอบด้านวัตถุและทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางอนามัย เป็นต้น และรวมถึงทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ดิน หิน แร่ แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น

2.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับมนุษย์ ได้แก่ จำนวนพลเมือง จำนวนครอบครัว อาชีพ และการประกอบกิจการของสมาชิก รวมทั้งกิจกรรมต่างๆของชุมชน

2.3 องค์ประกอบทางจิตใจ ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ค่านิยม ระเบียบ ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆที่สมาชิกในชุมชนยึดเหนี่ยวปฏิบัติสืบทอดกันมา

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มบุคคล อาณาเขต และผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน

ความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันจนแยกไม่ได้ เนื่องจากสถานศึกษาและชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ความสัมพันธ์ก็เป็นไปได้ทั้งเชิงลบและเชิงบวก และนั่นก็เป็นสาเหตุในแง่ที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ และเป็นเหตุของความสัมพันธ์ที่ดีและไม่ดีได้นั่นเอง ในที่นี้ จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ของสถานศึกษากับชุมชนแยกเป็น 5 ตอน ดังนี้ 1) ประโยชน์และความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 2) บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อชุมชน 3) บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา 4) บทบาทของบุคลากรของสถานศึกษาต่อชุมชน 5) แนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ความสัมพันธ์ของโรงเรียนต่อชุมชนทั้ง 5 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ประโยชน์และความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

สุวัฒน์ มุทฺธเมธา (2524 : 104-111) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. เพราะการศึกษาในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน
2. เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจโรงเรียน
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน ชุมชนจะมีความผูกพันและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพราะมีบทบาทในการตัดสินใจในการดำเนินงานของโรงเรียน
4. เพื่อให้ประชาชนจะเห็นความก้าวหน้าของการศึกษา

5. เพื่อให้ประชาชนสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการจัดการศึกษา
6. เพื่อแก้ปัญหากลุ่มคนที่มักมีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน
7. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
8. เพื่อใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา
9. เพื่อความเจริญของงานของเด็กและร่วมแก้ไขปัญหาคือความประพฤติดีของเด็กด้วยกันกับ

โรงเรียน

10. เพื่อการศึกษาพัฒนาชุมชน ทำให้โรงเรียนเข้าใจชุมชนดีขึ้น สามารถร่วมกันใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อพัฒนาได้มากขึ้น

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต่อชุมชน

ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2540 : 37-62) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมทางสังคม ประกอบด้วย
 - 1.1 การอบรมบุคลิกภาพที่ชุมชนปรารถนา
 - 1.2 การส่งเสริมการเรียนรู้ในการเข้าสู่สังคม
 - 1.3 การส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน
2. บทบาทของโรงเรียนในการนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน ประกอบด้วย
 - 2.1 การส่งเสริมการพัฒนาของปัจเจกชน
 - 2.2 การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ใหม่
 - 2.3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
 - 2.4 การประเมินกิจกรรมของชุมชน

นอกจากนี้ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2540 : 112-117) ยังได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนที่มีต่อชุมชนดังนี้

1. โรงเรียนในฐานะเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน ต้องมีบทบาทในการริเริ่มนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชน
2. โรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันการฝึกอาชีพ ต้องมีบทบาทในการให้บริการชุมชนตามที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
3. โรงเรียนในฐานะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน โรงเรียนควรมีบทบาท ดังนี้
 - 3.1 เป็นศูนย์ของข่าวสาร
 - 3.2 เป็นศูนย์เกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ
 - 3.3 เป็นตัวอย่างการดำเนินงาน

3.4 เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม

บทบาทของชุมชนต่อสถานศึกษา

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2540 : 63-90) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียน
2. บทบาทในการสนับสนุนภารกิจหลักของโรงเรียน เช่น
 - 2.1 บทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2 การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่โรงเรียน
3. บทบาทในการให้บริการด้านทรัพยากรแก่โรงเรียน
สำหรับทรัพยากรในชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

สุวัฒน์ มุททะเมธา (2524 : 66-67) ได้แบ่งทรัพยากรในชุมชนออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เป็นธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งแต่ละชุมชนอาจมีลักษณะแตกต่างกันออกไป

2. ทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย

2.1 บุคคล นับเป็นส่วนสำคัญของชุมชน แต่ละชุมชนประกอบด้วยสมาชิกประเภทต่างๆ แตกต่างกันทั้งเพศ วัย ความรู้ ประสบการณ์ วิถีชีวิต อาชีพฯ

- 2.2 สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จัดทำขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย

เป็นต้น

- 2.3 สิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผน ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง การเมือง ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชน

บทบาทของบุคลากรในสถานศึกษา

สิริ เทศประสิทธิ์ (2540 : 45-49) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของท้องถิ่นหรือชุมชน
2. เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ๆ พร้อมชี้แจงทางปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งใหม่หรือแนวคิดใหม่นั้นด้วย

3. เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน

4. เป็นผู้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นเตือนหรือช่วยให้เกิดการกระทำในทางสร้างสรรค์ หรือพัฒนาให้เกิดในชุมชน

5. เป็นผู้รับฟังปัญหา ความต้องการและความคิดเห็นของชุมชน แล้วนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาหรือผู้เกี่ยวข้อง

6. เป็นผู้ร่วมงานวางแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชน

7. เป็นผู้ร่วมควบคุมหรือกำกับดูแล ให้มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

8. เป็นผู้ร่วมติดตามผลและประเมินผลตามแผนที่วางไว้

9. เป็นผู้ร่วมรายงานหรือเผยแพร่ผลงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนให้ผู้เกี่ยวข้องหรือประชาชนรับทราบ

สุวัฒน์ มุทษเมธา (2524 : 59-62) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูต่อชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจชุมชน ใช้ความรู้และทรัพยากรของชุมชนมาเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนของโรงเรียน

2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนและร่วมทำกิจกรรมต่างๆกับชุมชน

3. นำโรงเรียนเข้าสู่ชุมชน และในขณะเดียวกันก็นำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน

4. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เชิญมาเป็นวิทยากรช่วยเหลือบริการนักเรียน

5. ให้การศึกษาแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6. ปรับปรุงหลักสูตรให้ความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น

แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2540 : 124-125) ได้ให้แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2. การสร้างความสัมพันธ์ทางคณะกรรมการเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียน

3. การสร้างความสัมพันธ์ทางสมาคมผู้ปกครองและครู

4. การสร้างความสัมพันธ์ทางสมาคมหรือชมรมศิษย์เก่า

อุทัย ธรรมเดโช (2531 : 167 อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540 : 49) ได้ให้ความเห็นถึงการที่โรงเรียนจะบริการแก่ชุมชน ไว้ดังนี้

1. การติดต่อเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างสม่ำเสมอทั้งยามปกติและยามเดือนร้อน

2. การเปิดโอกาสให้ชุมชนมาใช้อาคารสถานที่และสิ่งของของโรงเรียนได้ตามต้องการ

3. การช่วยเหลือประชาชนในการติดต่อธุรกิจภายในโรงเรียน

4. การจัดให้มีการประชุม เพื่อความร่วมมือในการพัฒนางานต่างๆของโรงเรียน
5. การเข้าร่วมงานกิจกรรม ประเพณีต่างๆของชุมชน
6. การจัดตั้งประชาสัมพันธ์โรงเรียน
7. การเชิญผู้ปกครองเข้าประชุมชี้แจงกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน
8. การจัดตั้งสมาคมครู ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า
9. การจัดบริการด้านความรู้ และอาชีพที่เหมาะสมแก่ชุมชน
10. การเชิญผู้ปกครองมาร่วมงานของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป บทบาทของชุมชนต่อโรงเรียน คือ การกำหนดทิศทางและเป้าหมายร่วมของโรงเรียน การให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน การใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ อาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย การเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านวิชาชีพในท้องถิ่นแก่นักเรียน ตลอดจนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่โรงเรียนเพื่อพัฒนาปรับปรุงต่อไป ในส่วนบทบาทของบุคลากรในโรงเรียนต่อชุมชน คือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชน การช่วยเหลือระงับปัญหา ความต้องการของชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การบริการด้านความรู้ และอาชีพแก่ชุมชน การประชาสัมพันธ์ การเชิญผู้ปกครองมาร่วมงานโรงเรียนในโอกาสต่างๆ

การจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ใน มาตรา 39 ว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และโรงเรียน” (รุ่ง แก้วแดง, 2546 : 54-64) โดยเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ การกระจายอำนาจไปยังโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนโดยตรง โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดำเนินกิจการหรือบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ นอกจากการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้วโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังมีการจัดการศึกษาตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระเมตตาที่จะช่วยเหลือและพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กในถิ่นทุรกันดารที่ด้อยโอกาสให้มีความคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในงานวิจัยเรื่องนี้จึงศึกษาการจัดการศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้าน

งบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป และด้านโครงการ ตามพระราชดำริ มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านวิชาการ

การกระจายอำนาจด้านวิชาการ เป็นการกระจายอำนาจความรับผิดชอบด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ซึ่งกระทรวงได้กำหนดเฉพาะหลักสูตรแกนกลาง และให้โรงเรียนมีอิสระในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรกำหนด แหล่งเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และออกแบบการประเมินผลผู้เรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2546 : 58-59)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 13) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในด้าน วิชาการ ดังนี้

1. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
2. ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

วิชิต นันทสุวรรณ และ จันทน์ แรกพินิจ (2541 : 77-78) กล่าวว่า ด้านกระบวนการเรียน การสอน เพื่อให้เกิดการพัฒนางานวิชาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับชุมชนอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่ง ดำเนินการตามแนวทาง คือ การให้อิสระกับชุมชนกำหนดหัวข้อและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้และวิธีการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์และภูมิปัญญาของ ชุมชน เป็นความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและผ่านการพิสูจน์ในการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของสถานศึกษา โดยคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาร่วมกับชุมชนพัฒนาความรู้และวิธีการเรียนรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้เป็นหลักสูตรการศึกษาในระบบที่มีทั้งเนื้อหาความรู้และวิธีการเรียน การสอน การเรียนการสอนหลักสูตรที่พัฒนาจากความรู้ของชุมชนมีสถานภาพเท่าเทียมกับการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรแกนกลาง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและสถานศึกษาในระดับชุมชนของแต่ละชุมชน สามารถแลกเปลี่ยนหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนระหว่างกันได้โดยอิสระเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ใหม่ และการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องที่วางอยู่บนพื้นฐานความรู้เดิมที่ชุมชนมีอยู่ มีกระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อประมวลความรู้และหลักสูตรของชุมชนต่าง ๆ สังเคราะห์เพื่อพัฒนา

ความรู้ใหม่ให้กับท้องถิ่นการวัดผลการเรียนให้คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาและชุมชน กำหนดกรอบการวัดผลหรือประเมินผลร่วมกัน โดยคำนึงถึงผลการเรียนรู้ในมิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ของชุมชนเท่าเทียมกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ทางวิชาการ

การดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้านวิชาการสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่

1. การดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านวิชาการ ในส่วนที่เป็นวิทยากร โรงเรียนควรจัดให้มีการสำรวจคนในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลความรู้พร้อมในการช่วยเหลือด้านวิชาการ เช่น ใครมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญพิเศษในเรื่องใด เพื่อเชิญมาเป็นวิทยากร ช่วยสอนทักษะการเรียนรู้ หรือเป็นคณะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นขยายขอบเขตวิชาการจากหลักสูตรและเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้ (นงรัตน์ ศรีพรหม, 2544 : 23)

2. การดำเนินการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ร่วมประเมินผล ในแต่ละปีโรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงาน โดยเชิญผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน เช่น ประเมินแผนงาน โครงการต่าง ๆ ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรและผลกระทบอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในปีต่อไป และสรุปรายงานผลการดำเนินงานในโรงเรียนของโรงเรียนให้หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนทราบ นอกจากนี้ในผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งประเมินผลตามสภาพจริง โรงเรียนควรให้ผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมประเมินผลงานและตรวจสอบพัฒนาการ ความก้าวหน้าของนักเรียน (นงรัตน์ ศรีพรหม, 2544 : 25)

สรุปได้ว่า ด้านวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สนับสนุนการจัดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการศึกษาและการประเมินผลงานของนักเรียน เป็นต้น

ด้านงบประมาณ

กระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 17-18) กล่าวว่า งบประมาณ เป็นแผนงานการใช้จ่ายเงินเพื่อการดำเนินการต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลการดำเนินงานได้อีกด้วย รวมทั้งได้ศึกษาและจัดทำโครงร่างการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (ร่างครั้งที่3/3) ซึ่งได้พิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาในด้านการบริหารการเงินและพัสดุ ดังนี้

1. จัดทำแผนการใช้จ่าย
2. เก็บรักษาเงิน
3. จัดซื้อจัดจ้างตามแผนการใช้จ่ายเงิน
4. ควบคุมและตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง

ณรงค์ สักพันโรจน์ (2539 : 2) กล่าวว่า งบประมาณ คือแผนเบ็ดเสร็จที่แสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะรวมถึงการกะงบประมาณบริหารกิจกรรมโครงการ และค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุนในการดำเนินงานให้บรรลุตามแผนนี้ ได้จำแนกการกระทำออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การจัดเตรียม 2) การอนุมัติ 3) การบริหาร

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 29) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบจัดการทรัพยากรทางการศึกษาที่มีความหมายในลักษณะการพึ่งตนเอง ด้านการศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณ สามารถระดมทุนจากชุมชนและท้องถิ่น ใช้ในการจัดการศึกษาตามความในมาตรา 58 ซึ่งได้ระบุให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริหารทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ปัญญา แก้วกียูร และคณะ (2544 : 34) กล่าวว่า การจัดการด้านงบประมาณและการเงินมีแนวทาง สอดรับกับหลักการกระจายอำนาจการบริหาร โดยให้เขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานงบประมาณและหน่วยบริหารการเงิน สถานศึกษาสามารถกำหนดความต้องการของงบประมาณของตนเองโดยจัดทำผ่านเขตพื้นที่การศึกษา การจัดการทรัพยากรที่ดินและหารายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้มุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการและช่วยระดมทรัพยากรและการลงทุนจากแหล่งต่าง ๆ โดยมีระบบตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรเพื่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ด้านงบประมาณ หมายถึง การจัดตั้งงบประมาณ การวางแผนใช้จ่ายและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรที่ดินและประสานงาน ให้ข้อมูลแหล่งทรัพยากรเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานและพัฒนการศึกษา

ด้านบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล เป็นงานอีกด้านหนึ่งที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายในโรงเรียน ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลเป็น บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในการส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาในด้านบริหารงานบุคคล คือปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 14)

2. การบริหารงานบุคคล เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและปฏิบัติได้ยาก ดังนั้นจึงต้องแสวงหาคนดี มีความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานและส่งเสริมให้บุคคลเหล่านั้นได้ทำงานอย่างดีที่สุด

3. การบริหารงานบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการ ทุกระดับที่จะทำให้องค์กรสู่ความสำเร็จเจริญก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยเฉพาะบุคลากรในสถานศึกษา นอกจากจะเป็นคนดีและคนเก่งแล้วต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์ที่รับใช้สังคม มีประสบการณ์พิเศษในลักษณะที่เรียกว่า “มีออซิฟ” (ปัญญา แก้วกียูร และคณะ, 2544 : 29)

การดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในด้านการบริหารงานบุคคล สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ได้แก่

1. การดำเนินการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ช่วยครูว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามาเยี่ยมเยียนหรือสังเกตการณ์ในชั้นเรียน ผู้ปกครองจะเข้าใจการดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้น และเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้ปกครอง โรงเรียนอาจทำให้โครงการผู้ปกครองอาสาสมัครขึ้น เพื่อช่วยเหลือครูในฐานะครูพิเศษช่วยสอน ช่วยดูแลเด็กปฐมวัย ช่วยปฏิบัติงานในโรงอาหาร งานห้องสมุด จัดทำสื่อ อุปกรณ์การเรียน และให้คำปรึกษาในด้านอื่น ๆ (นงรัตน์ ศรีพรหม, 2544 : 23)

2. การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิความรู้ ของตนเอง ทั้งในด้านบุคลากรและสถานที่ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านบุคลากรของโรงเรียนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นหลักสูตรท้องถิ่นแต่องค์ความรู้หรือประสบการณ์ของครูเกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นที่จะทำการสอนนักเรียนที่ไม่เพียงพอ การพิจารณาให้ผู้รู้ใน ชุมชนมาเป็นครูชาวบ้านก็ทำให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 35)

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ(2544 : 105) ได้แบ่งขอบข่ายภารกิจของการบริหารงานบุคคล ตามแนวคิดของ Nigro ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมเพื่อปฏิบัติหน้าที่บริหารงานบุคคล
2. มีการจำแนกตำแหน่งที่ยืดหยุ่นและเป็นระบบมีการกำหนดแผนอัตราเงินเดือน
3. มีการจัดทำแผนบรรจุแต่งตั้งที่ชัดเจน และจงใจให้ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม
4. มีการกำหนดระบบคัดเลือกที่น่าเชื่อถือ และเป็นหลักประกันความมั่นใจให้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดจะได้รับการแต่งตั้งและบรรจุงานที่เขามีความเหมาะสมมากที่สุด
5. มีโปรแกรมการฝึกอบรมในระหว่างประจำการอย่างกว้างขวาง โดยมุ่งพัฒนาทักษะของบุคลากร ขกระดับขวัญ กำลังใจรวมไปถึงการเตรียมบุคลากรเพื่อตำแหน่งที่สูงสุด

6. มีแผนการประเมินประสิทธิภาพของบุคลากรที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและสามารถจำแนกศักยภาพของบุคลากรได้

7. มีแผนการเลื่อนตำแหน่งโดยยึดหลักคุณธรรมซึ่งเป็นการวางระบบความก้าวหน้าในอาชีพ โดยมุ่งหวังให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม ได้รับการบรรจุ และจากผลงานที่มีคุณภาพของเขจะต้องได้รับการพิจารณาเข้าสู่ตำแหน่งสูงขึ้นจนกระทั่งถึงตำแหน่งสูงสุดที่เขาพึงได้รับ

8. มีความพยายามสม่ำเสมอที่จะปรับปรุงทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ของหัวหน้างานและบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องมนุษยสัมพันธ์

9. มีโปรแกรมที่สมบูรณ์ในด้านการบำรุงรักษาขวัญและกำลังใจและวินัยของบุคลากร

สรุปได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจที่เกี่ยวกับบุคคลโดยผ่านทาง การวางแผนนโยบาย กฎ ระเบียบ และขั้นตอนการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา หรือเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เช่น การร่วมสรรหา คัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ช่วยครู เป็นต้น

ด้านบริหารทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 14-16) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ในการสนับสนุน ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาในด้านการบริหารทั่วไป ดังนี้

1. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. รับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

3. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

4. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ฯลฯ ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

5. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จะเห็นได้ว่าขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของการบริหารทั่วไปมีจำนวนมากและเป็นบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสถานศึกษา ในที่นี้สามารถสรุปให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาในด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย

1. งานธุรการและสารบรรณ ได้แก่ ผลิตและจัดทำเอกสาร การส่งและการรับเอกสาร การจัดเก็บรักษาและการยืม การทำลายเอกสาร การออกทะเบียน ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งของสถานศึกษา การประชุมครูและงานอื่น ๆ

2. งานทะเบียน สถิติและรายงาน ได้แก่ จัดทำทะเบียนสถิติครูและลูกจ้าง รายงานผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา รายงานข้อมูลผลการดำเนินงานหรือกิจการต่าง ๆ ต่อหน่วยงานที่กำกับดูแลและสาธารณชนเก็บรักษาข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน จัดให้มีตารางปฏิบัติงานของโรงเรียน

3. งานอาคารสถานที่ ได้แก่ งานวางแผนบริเวณสถานศึกษา ปรับปรุงบริเวณสถานศึกษา กำหนดแผนการใช้อาคารสถานที่ ควบคุมการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารความปลอดภัย จัดทำทะเบียนประวัติ การใช้และการซ่อมแซมอาคารสถานที่ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียน และบริเวณสถานศึกษา

4. งานกิจการนักเรียนและบริการต่าง ๆ ได้แก่ ควบคุมดูแลความประพฤติและระเบียบวินัยนักศึกษาไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน/นักศึกษาจัดหาทุนการศึกษา จัดโครงการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา

5. งานด้านชุมชนสัมพันธ์ ได้แก่ ให้บริการด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ ชุมชนร่วมมือและส่งเสริมกิจกรรมชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม ประเพณี ระดมความร่วมมือในชุมชน เพื่อการจัดการศึกษา สำรวจแหล่งวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน สำรวจความต้องการด้านบริการการศึกษาของชุมชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง งานอื่น ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ และบุคคล ให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และแผนงาน ร่วมเสนอความต้องการของชุมชนให้โรงเรียนทราบเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เป็นต้น

โครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในปีพุทธศักราช 2523 มาจนถึงปัจจุบัน งานโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม (โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน) ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระเมตตาที่จะช่วยเหลือและพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กในถิ่นทุรกันดารที่ด้อยโอกาสให้มีความเป็นชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้พระราชทานโครงการต่าง ๆ ให้ดำเนินการ ในโรงเรียนชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม (โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน) รวม 8 โครงการ (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2545 : 50-58) ดังนี้

1. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

เปิดโครงการแรกที่เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2523 โดยมีนักเรียน ครู และผู้ปกครองร่วมกันทำการเกษตรในโรงเรียน แล้วนำผลผลิตที่ได้มาประกอบเป็นอาหารกลางวัน โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเงิน สิ่งของ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ วัสดุอุปกรณ์ การเกษตร และอุปกรณ์ประกอบอาหารให้แก่โรงเรียนในโครงการ การดำเนินงานของโครงการนั้นนอกจากจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันแล้ว ยังทำให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ ความรู้ด้านโภชนาการและด้านการเกษตรแผนใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ นักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการบริโภคตลอดไป การศึกษาโดยใช้ผลผลิตการเกษตรที่ผลิตขึ้นภายในโรงเรียนมาประกอบอาหาร

กิจกรรมสำคัญ

1. พัฒนาแหล่งเพื่อการเกษตร
2. ผลิตอาหารที่คุณค่าทางโภชนาการในโรงเรียนทั้ง เนื้อสัตว์ ปลา ถั่วเมล็ดแห้ง พืชผักและผลไม้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับท้องถิ่นโดยเฉพาะกล้วยและ มะละกอ โดยใช้รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานและชีววิธีให้มีผลผลิตที่หลากหลายหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่องและ สอดคล้องกับแผนการประกอบอาหารของโรงเรียน
3. ส่งเสริมการถนอมอาหารที่มีเหลือใช้ เพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูการขาดแคลน
4. ประกอบอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่มีคุณค่า และถูกสุขลักษณะ
5. เฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการ รวมทั้งการตรวจสุขภาพ และการปรับปรุงภาวะโภชนาการของนักเรียนและของชุมชน
6. จัดการเรียนการสอน เรื่องการเกษตรและโภชนาการ ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ

2. โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักถึงปัญหาการระบาดของโรคคอตีบ เนื่องจากขาดสารไอโอดีน ทั้งจากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข และจากการที่พระองค์ทรงพบเห็น ในระหว่ำงเสด็จเยี่ยมเด็กนักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จึงมีพระราชดำริที่จะดำเนินการเพื่อชว่ยแก้ไขในปญหาเหล่านี้ โดยเสริมการทำงานของกระทรวงสาธารณสุขโครงการนี้ได้อำริเริ่มดำเนินการอย่งตอเนื่องมาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2533 โดยคาดหวังว่าหากมีการดำเนินงานควบคุมและปองโรคขาดสารไอโอดีนได้อย่งมีประสิทธิภาพ และตอเนื่องแลว ก็จะเป้นการชว่ยแก้ปญหาสาธารณสุขของประเทศโดยส่วรว่มได้

วัตถุประสงค์

เพื่อควบคุมปองกันและแก้ปญหาโรคขาดสารไอโอดีนในพื้นที่ทุรกันดาร

1. กิจกรรมในโรงเรียน
2. ดื่มน้ำเสริมไอโอดีนเป่นประจำทุกวัน
3. ส่งเสริมการไขเกลือเสริมไอโอดีนปรุงอาหารกลางวันเป่นประจำทุกวัน
4. เฝาระวังโรคขาดสารไอโอดีน โดยตรวจคอตีบในเด็กนักเรียนระดับ

ประถมศึกษาทุกคน

5. อบรมให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนเรื่อง โรคขาดสารอาหารไอโอดีน

กิจกรรมในหมู่บ้าน

1. อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องโรคขาดสารไอโอดีน
2. รณรงค์การไขเกลือเสริมไอโอดีน และ/หรือน้ำหยดไอโอดีนในน้ำปลา

สำหรับ ปรุงอาหารในครัวเรือนเป่นประจำทุกวัน

3. โครงการส่งเสริมโภชนาการ และสุขภาพอนามัยแม่ และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงตระหนักว่า การที่คนเราจะ มีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยดีนั้นจะตองเริ่มตต้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดานั่นคือ แม่จะตองมีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยดีด้วย ถ้ามแม่ขาดสารอาหารก็จะส่งผลกระทบต่อเด็กที่เกิดออกมา ทั้งด้นการเจริญเติบโต และพัฒนาการของร่างกาย และสมอง ดังนั้นจึง มีพระราชดำริให้ดำเนินการนี้ขึ้นในป.พ.ศ. 2539

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมให้หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กทารกแรกเกิดจนถึง อายุ 3ป ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารได้รับบริการที่เหมาะสมและได้รับความรู้ด้นอาหารและโภชนาการ เพื่อชว่ยให้แม่ มีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดีได้กรด มีการเจริญเติบโต และพัฒนาการได้เต็มศักยภาพ

กิจกรรมสำคัญ

1. การให้ ☐ บริการการดูแลอนามัยแม่ ☐ และเด็กชั้นพื้นฐาน โดยแสวงหาคนในพื้นที่ เพื่อทำหน้า ☐ ที่เป ☐ น ☐ ใ ☐ บริการ แล ☐ วอบรม ☐ ใ ☐ บริการ ทั้งค ☐ านความรู้ ☐ วิธีการและเทคนิคค ☐ าวๆ เกี่ยวกับการให้ ☐ บริการงานอนามัยแม่ ☐ และเด็ก และการส ☐ ่งเสริมโภชนาการ ให้ ☐ มีการประสานงาน ร ☐ วมกับเจ ☐ หน ☐ าสาธารณสุข ตลอดจนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ☐ ที่จำเป ☐ นในการให้ ☐ บริการ

2. รณรงค์ ☐ ใ ☐ ประชาชนร ☐ วมดูแลแม่ ☐ และเด็กทั้งในครอบครัวของตนเองและชุมชน

3. สนับสนุนอาหารเสริมและยาที่จำเป ☐ นแก่ ☐ แม่ ☐ และเด็ก

4. ศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีการในการให้ ☐ บริการที่เหมาะสมค ☐ อนบธรรมเนียมประเพณีของกล ☐ มชนในบางพื้นที่ ไค ☐ แก ☐ ชาวไทยภูเขา และชาวไทยมุสลิม

4. โครงการส ☐ ่งเสริมคุณภาพการศึกษา

เป ☐ นโครงการที่ดำเนินการขึ้นในปี ☐ พ.ศ. 2526 เพื่อช ☐ วยเหลือนักเรียนที่อยู่ ☐ ในถิ่นทุรกันดารซึ่งประสบกับความขาดแคลนในหลาย ๆ ค ☐ านให้ ☐ ไค ☐ รับการศึกษาชั้นพื้นฐานซึ่งเป ☐ นการศึกษาภาคบังคับอย ☐ างถูกต้อง ☐ งบ ค ☐ วยวิธีการและเทคโนโลยีที่จะช ☐ วยให้ ☐ นักเรียนไค ☐ รับความรู้ ☐ ความเข ☐ ้าใจในวิชาการอย ☐ างดี พร ☐ อมที่จะไปศึกษาค ☐ ่อในระดับสูงค ☐ ่อไป ไค ☐ เท ☐ ้าเทียมกับคนอื่น ๆ และช ☐ วยให้ ☐ ครูโดยเฉพาะอย ☐ างยิ่งครูตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งไม ☐ ไค ☐ มีอาชีพครูโดยตรงทำหน้า ☐ าสาค ☐ อย ☐ างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ ☐

เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

กิจกรรมสำคัญ

1. พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู
2. ปรับปรุงอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ☐ วม โดย
 - 2.1 สนับสนุนสิ่งจำเป ☐ น ในการปรับปรุงอาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งแวดล ☐ วมเพื่อเกื้อหนุนให้ ☐ การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 2.2 รณรงค์ ☐ การพัฒนาโรงเรียน เพื่อสร ☐ ้งบรรยากาศที่เหมาะสมในการเรียน
3. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ☐ และสื่อการเรียนการสอน โดย
 - 3.1 จัดหาแบบเรียนที่ทันสมัยให้ ☐ แก ☐ โรงเรียนให้ ☐ ้นเวลา
 - 3.2 สนับสนุนการจัดทำสื่อการสอนโดยใช้ ☐ วัสดุในท ☐ ้องถิ่น
4. จัดกิจกรรมสัมพันธ์ ☐ ชุมชน และให้ ☐ ใ ☐ ทรงคุณวุฒิประจำ ☐ ้องถิ่นไค ☐ อยทอดความรู้ ☐ เกี่ยวกับประวัติขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนภูมิป ☐ ัญญาของท ☐ ้องถิ่น
5. จัดให้ ☐ มีการเรียนการสอนในกิจกรรมร ☐ วมหลักสูตร โดยเน ☐ นไปที่

กิจกรรม การเกษตร การอาชีพ การสหกรณ์ ☐ การส่งเสริมสุขอนามัย การอนุรักษ์ ☐
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ☐ อื่นๆ

6. จัดการเรียนการสอนทางไกล

7. จัดหอ ☐ งบประมาณ ☐ เป้าหมาย ☐ ที่สำหรับการศึกษาค้นคว้า ☐ ของนักเรียนและ
ชุมชน

5. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ☐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม บรมราชกุมารี

การที่ทรงประจักษ์ ☐ ว่าเด็กนักเรียนโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารเมื่อสำเร็จ
การศึกษาชั้นประถมปีที่ 6 ส่วนใหญ่ ☐ จะไม่ ☐ มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงใด ☐ เนื่องจาก
ทางบ้านมีฐานะยากจน และตามชายแดนมักไม่ ☐ มีโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับสูง จึงมีพระราช
ประสงค์ ☐ จะ พระราชทานพระราชานุเคราะห์ ☐ ให้ ☐ นักเรียนเหล่านั้น ☐ ได้ ☐ มีโอกาสศึกษาต่อ
ตามระดับสติปัญญา และความเหมาะสมและโปรดเกล้าฯ ให้ ☐ ดำเนินโครงการนี้ขึ้นเมื่อปี ☐
พ.ศ. 2531

วัตถุประสงค์ ☐

เพื่อสนับสนุนให้ ☐ นักเรียนที่มีฐานะยากจนในถิ่นทุรกันดารได้ ☐ รับการศึกษาต่อ
ได้ตาม ความสามารถ และกลับไปช่วยพัฒนาชุมชนในถิ่นทุรกันดาร

กิจกรรมสำคัญ

1. คัดเลือกนักเรียนในถิ่นทุรกันดารเข้า ☐ เป้าหมาย ☐ นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ☐
2. จัดอบรมประจำปี ☐ เพื่อชี้แจง แนวทางปฏิบัติตัวของนักเรียน ปลูกฝัง ☐ คุ
มการณ์ ☐ ความสำนึกในความเป ☐ นไทย ให้ ☐ มีความรักในถิ่นที่อยู่ ☐ และการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ☐ เป้าหมาย ☐ ประมุข
3. พัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดย
 - 3.1 ติดตาม ตรวจสอบนักเรียน
 - 3.2 จัดสอนเสริม หรือ ☐ ฝึกอบรมเพิ่มเติม
 - 3.3 จัดอบรมและแนวทางการศึกษาต่อ ☐ อื่นๆ
4. กำหนดแผนการศึกษา เพื่อการพัฒนาชุมชนในถิ่นทุรกันดารสำหรับ ☐ เป้าหมาย ☐
แนวทางในการศึกษาของนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ☐ ค ☐ อ ☐ ไป
5. ส่งเสริมให้ ☐ นักเรียนมีงานทำตามคุณวุฒิของนักเรียน
6. ให้ ☐ คำปรึกษาและ ☐ ช่วยเหลือนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ☐ ค ☐ านการ
เรียน การเงิน ตลอดจนการแก้ ☐ ปัญหา และพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

6. โครงการ ☐ กออาชีพ

เป็โครงการที่โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2533 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอาชีพให้กับศิษย์เก่าของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ไม่อาจศึกษาในระดับสูงต่อไปได้และเน้นให้มีการฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับท้องถิ่นนั้นๆ ในระยะแรกให้จัดทำในโรงเรียนทดลองก่อนภาคละ 1 โรงเรียน โดยมีกรมอาชีวศึกษารับผิดชอบพระราชดำริ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักเรียนในโรงเรียนมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
2. เพื่อให้เยาวชนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนมีวิชาชีพติดตัวและสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

กิจกรรมสำคัญ

1. ฝึกทักษะและความรู้ด้านวิชาชีพให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียน
2. ส่งเสริมอาชีพให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น
3. ส่งเสริมความร่วมมือจากภาคเอกชน
4. ดำเนินงานฝึกอาชีพในศูนย์ฝึกอาชีพนักเรียนเก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

7. โครงการส่งเสริมสหกรณ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเล็งเห็นว่าการปลูกฝังสหกรณ์แก่เด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากโรงเรียนเป็นอันดับแรก จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจใน กลุ่มของนักเรียนตลอดจนครูและประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรวมกลุ่มกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นจึงมีพระราชกระแสกับอธิบดีกรมตำรวจ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านภูวด่าง อ.บ.บ้านโคก จ.อุตรดิตถ์ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2535 ให้ดำเนินการสหกรณ์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและมีพระราชกระแสกับอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2534 ให้ส่งเสริมวิธีสหกรณ์ให้แพร่หลายไปยังเด็กนักเรียนจึงได้เริ่มดำเนินโครงการส่งเสริมสหกรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นนับมา

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะด้านสหกรณ์และสร้างลักษณะนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์สหกรณ์ให้แก่เด็กนักเรียน

กิจกรรมสำคัญ

1. จัดการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์ ☐

2. จัดให้ ☐ มีกิจกรรมสหกรณ์ ☐ ภาคปฏิบัติ เช่น ☐ น ☐ กิจกรรมร ☐ านค ☐ ำ กิจกรรม
ออมทรัพย์ ☐ และกิจกรรมการเกษตร เพื่อเป ☐ ้นการฝ ☐ กทักษะของนักเรียน ในการดำเนินกิจกรรม
สหกรณ์ ☐ ตามความพร ☐ ้อม ของแต ☐ ละโรงเรียน

3. จัดให้ ☐ มีการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ☐ กับสหกรณ์ ☐ ด้วย ☐ าง

8. โครงการอนุรักษ์ ☐ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ☐ ้อม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโรงเรียน
ตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ 107 บ ☐ านห ☐ วยจะด ☐ าน ตำบลป ☐ งโค ☐ ง อำเภอเขียงดาว จังหวัด
เชียงใหม่ ☐ เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ ☐ 2530 มีพระราชดำริให้ ☐ ดำเนินการปลูกฝ ☐ งการอนุรักษ์ ☐
ทรัพยากรธรรมชาติให้ ☐ แก ☐ เด็กนักเรียน และให้ ☐ โรงเรียนปลูกสะเดา ซึ่งนอกจากจะนำมา
ประกอบ อาหาร อาศัยเป ☐ ้นร ☐ มเงาแล ☐ วมลี้ดสะเดายังใช้ ☐ ในการป ☐ ้องกันกำจัดแมลงในผักได
☐ ด ☐ วย ซึ่งไม ☐ มีสารพิษตกค ☐ งและทำลายสภาพแวดล้อมเหมือนสารเคมีทั่ว ๆ ไป จาก
พระราชดำริข ☐ งบต ☐ ้นจึงได ☐ ขยายกิจกรรมออกไปยังโรงเรียนอื่นๆ ค ☐ วย

วัตถุประสงค์ ☐

เพื่อปลูกฝ ☐ งให้ ☐ เด็กนักเรียนเยาวชนและประชาชน ในพื้นที่มีจิตสำนึกในการอนุ
รักษ ☐ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ☐ ้อม

กิจกรรมสำคัญ

1. จัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน
2. ให้ ☐ ความรู้ ☐ แก ☐ ประชาชน เรื่องการอนุรักษ์ ☐ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่ง
แวดล้อม ☐ ้อม
3. ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ☐ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม
☐ ้อมในชุมชน ด้วย ☐ างเซ ☐ ้น
 - 3.1 ใช้ ☐ อินทรีวัตถุในการปรับปรุงดิน
 - 3.2 ปลูกไม ☐ ไซ ☐ สอย
 - 3.3 สาธิตและส ☐ งเสริมการใช้ ☐ ประโยชน์ ☐ จากหญ ☐ ำแฝก
 - 3.4 พัฒนาป ☐ ำชุมชนในพื้นที่
 - 3.5 บริหารจัดการน้ำให้ ☐ เกิดประโยชน์ ☐ สูงสุด

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ความเป็นมาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ตำรวจตระเวนชายแดน แม้จะเป็นตำรวจประเภทหนึ่ง แต่การปฏิบัติหน้าที่นั้น มีความแตกต่างไปจากตำรวจทั่วไปอยู่หลายประการ เพียงแต่ชื่อก็เป็นการชัดเจนแล้วว่า ตำรวจตระเวนชายแดนจะไม่อยู่นิ่ง แต่จะต้องตรวจตราพื้นที่ชายแดนในความรับผิดชอบทำหน้าที่เสมือนรั้วของชาติ หรือเป็นการป้องกันระวางด่านแรกในการป้องกันประเทศชาติเพื่อให้การปฏิบัติการกิจเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ หมู่ลาดตระเวนจะถูกส่งออกไปจากที่ตั้งปกติ เพื่อตรวจรักษาชายแดน เมื่อพบประชาชนผู้เดือดร้อน ก็ให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ เป็นต้นว่าให้การรักษาพยาบาลประชาชนผู้เจ็บป่วยให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพเหล่านี้เป็นต้น สิ่งหนึ่งที่ตำรวจตระเวนชายแดนได้พบเห็นก็คือ ตามหมู่บ้านชาวเขาหรือประชาชนไกลคมนาคมนั้น ถึงแม้ว่าจะมีเด็กอยู่ในวัยเรียนเป็นจำนวนมากแต่ไม่มีผู้ใดจะจัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือเด็กเหล่านี้เป็นการประจำตามหมู่บ้านได้ ดังนั้นเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมาแล้ว เมื่อหมู่ลาดตระเวนเข้าไปในหมู่บ้านชาวเขาการพูดจาติดต่องจึงเป็นไปยากลำบาก เพราะความแตกต่างทางภาษาซ้ำร้ายยิ่งกว่านั้นชาวเขาบางหมู่บ้านเห็นว่าตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแปลกหน้าไม่ยอมพบปะ สิ่งเหล่านี้หากก่อกองไว้จะไม่เกิดผลดี ให้แก่ประเทศชาติแต่อย่างใด สิ่งสำคัญที่ตำรวจตระเวนชายแดนต้องทำคือ การให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้เจ็บป่วยและการให้การศึกษาแก่เยาวชนชาวเขาและประชาชนที่อยู่ห่างไกลคมนาคม เพื่อให้รู้ภาษาไทย สามารถติดต่อได้สะดวก และเป็นสื่อในการเผยแพร่ความเจริญเข้าสู่หมู่บ้านในถิ่นทุรกันดาร สืบต่อไปในอนาคต กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (2539 : 37) การเข้าถึงผู้ใหญ่ชาวป่าชาวเขาโดยอาศัยเด็กเป็นสื่อกลาง นับว่าเป็นรากฐานอันมั่นคง เพราะว่าในครอบครัวหนึ่ง ๆ ย่อมมีความผูกพันกันโดยแน่นแฟ้น ตามธรรมชาติเป็นทุนอยู่แล้วไม่ว่าทุกชาติทุกภาษา เมื่อผ่านขั้นนี้ไปแล้วการดำเนินต่อไปก็นับว่าไม่ยากลำบาก เท่าใดนัก ถ้าหากพวกเขาได้เกิดความเชื่อถือนั่นแล้ว ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ นั้น การที่จะแนะนำผู้ใหญ่เหล่านั้นทำได้ยาก สู้สั่งสอนตั้งแต่วัยเด็กไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเด็กนั้นมีความโน้มเอียง ในทางที่จะรับฟัง เชื่อฟังและปฏิบัติตามอยู่แล้ว ในระหว่างผู้ซึ่งไม่เข้าใจภาษาถิ่นและกันนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่ทำความเข้าใจ กับเด็กได้ง่ายกว่าและเร็วกว่าผู้ใหญ่ด้วยกัน จะได้อาศัยโรงเรียนเป็นแหล่งกลางในการเผยแพร่ ความเจริญและสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนนั้น ๆ ด้วยการแสดงตัวอย่างให้ดูและให้ลองทำตลอดจนเป็นแหล่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เหล่านี้เป็นต้นด้วยความ เห็นอกเห็นใจต่อประชาชนที่อยู่ห่างไกลคมนาคมซึ่งยังไม่ได้รับการศึกษา อย่างเช่น เด็กไทยคนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการยังไม่สามารถจะไปให้การศึกษาได้ จนถึงในป่าและที่ห่างไกลเช่นนั้นจึงช่วยดำเนินการวางแผนไปก่อน สภาพในขั้นต้นยังไม่มีโรงเรียน กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต (กก.ตชด.เขต) จัดครูจาก ตชด.ไปสอนบางแห่งก็ต้องเรียนตามธรรมชาติไปก่อน เช่น ตามโคนต้นไม้ หรือลานบ้าน เพื่อความสะดวกและเป็นการจูงใจทั้งเด็กและพ่อแม่ของเด็กให้เกิดความสนใจใคร่เรียนรู้เสียก่อน ต่อมาผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน (ผบ.มว.ตชด.) ก็นำ ตชด.ไปช่วยสร้างโรงเรียนจาก

วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ ในแต่ละแห่ง ส่วนโต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ ก็จัดทำขึ้นอย่างง่าย ๆ พอให้ครู ตชด. มีโรงเรียนสอนเด็กได้ ส่วนอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้น กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต (กก.ตชด. เขต) จัดไปให้ตามที่ได้ปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ ของกระทรวงศึกษาธิการในท้องที่จัด ให้ต่อมาชาวบ้านเห็นความสำคัญของโรงเรียนก็ได้ร่วมมือกับครู ตชด. ช่วยกันสร้างให้มีความมั่นคง แข็งแรงขึ้นเมื่อชุดลาดตระเวนเหล่านั้น ได้รายงานผล การปฏิบัติงานมายัง กองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดน (บช.ตชด.) หน่วยเหนือจึงได้เห็นความสำคัญ และเห็นว่าหากจะขยายผลการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อ สอนเด็กออกไปทุกภาคของประเทศ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง

ในการสอนเด็กชาวเขานั้น ได้รับคำทักท้วงจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวง ศึกษาธิการว่าการจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กเกิน 7 คน จะต้องได้รับอนุญาตจากศึกษาธิการในท้องถิ่น เสียก่อนมิฉะนั้นจะไม่ถูกต้อง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 (กก.ตชด.เขต 5) จึงได้ทำ บันทึกรายงานจัดตั้งอย่างถูกต้อง และเปิดทำการสอนเป็นครั้งแรกที่บ้านดอนมหาวัน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในวันที่ 7 มกราคม 2499 มีชื่อว่า “โรงเรียน ตชด.บำรุงที่ 1 ซึ่งถือเป็นการกำเนิด โรงเรียน ตชด.อย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นโรงเรียนแรก กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (2539 : 40-41)

ดังนั้นโรงเรียนชาวเขาของตำรวจตระเวนชายแดนที่จัดตั้งขึ้นและดำเนินการสอนโดย ตำรวจตระเวนชายแดน นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการสงเคราะห์นักเรียน และชุมชน ทำให้เด็กชาวเขา ในวัยเรียนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาภาคบังคับตามหลักสูตรประถมศึกษา เช่นเดียวกับเด็กในวัยเรียน ทั่วไป ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็ยังเป็นแหล่งวิชาการให้แก่ผู้ปกครองของนักเรียนและประชาชนทั่วไป ในชุมชนด้วย ครูตำรวจตระเวนชายแดนต้องรับภาระหน้าที่ที่หนักทั้งทางด้านการสอนและการพัฒนา ต้องพยายามดึงโรงเรียนออกไปสู่ชนบทโดยให้โรงเรียนได้เป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรม ชุมชนเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน (สำนักงานคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 53-55)

ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวน ชายแดนที่ 14

ในปัจจุบันโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจ ตระเวนชายแดนที่ 14 มีจำนวน 9 โรงเรียน ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 7 โรงเรียน และจังหวัดเพชรบุรีจำนวน 2 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนรวม 1,324 คน โดย 9 โรงเรียนนี้ประกอบด้วย โรงเรียนนเรศวรบ้านห้วยโสภะ โรงเรียนบ้านโป่งลึก (สาขานเรศวรบ้านห้วยโสภะ) โรงเรียนบ้านย่านซื่อ โรงเรียนบ้านเขาจ้าว โรงเรียนบ้านท่าวังหิน โรงเรียนนเรศวรป่าละอู โรงเรียนบ้านคลองน้อย (สาขา

นเรศวรห้วยผึ้ง) โรงเรียนบ้านแพรกตระคร้อ (สาขานเรศวรห้วยผึ้ง) โรงเรียนและโรงเรียนบ้านป่าหมาก (สาขานบ้านเขาจ้าว) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14

ลำดับ	โรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด	กองร้อย	จัดตั้ง
1	นเรศวรบ้านห้วยโสภ	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	144	1 ม.ค. 2528
2	บ้านโป่งลึก	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	144	ม.ค. 2536
3	บ้านย่านซื่อ	กุยบุรี	ประจวบฯ	145	23 มิ.ย. 2524
4	บ้านเขาจ้าว	ปราณบุรี	ประจวบฯ	145	21 มิ.ย. 2521
5	บ้านท่าวังหิน	ปราณบุรี	ประจวบฯ	145	18 มิ.ย. 2540
6	นเรศวรป่าละอู	หัวหิน	ประจวบฯ	145	13 ต.ค. 2525
7	บ้านคลองน้อย	หัวหิน	ประจวบฯ	145	16 ก.ค. 2542
8	บ้านแพรกตระคร้อ	หัวหิน	ประจวบฯ	145	16 ก.ค. 2542
9	บ้านป่าหมาก	กิ่งอ.สามร้อยยอด	ประจวบฯ	145	1 พ.ย. 2542

(กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 1, 2553 : 1)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แบ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ และต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

สัมพันธ์ อุปลา (2541) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น กลุ่มประชากรที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น จำนวน 35 โรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนมากกว่า ด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ อนุเคราะห์ในโรงเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนและชุมชนควรมีส่วนร่วมรับรู้การตัดสินใจกำหนดนโยบายของโรงเรียน 2) คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในเรื่องให้ความเห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนมากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญ คือ เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนมักไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนใหญ่จะคล้อยตามประธานที่ประชุม สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ โรงเรียนต้องยอมรับความสามารถในการตัดสินใจของคณะกรรมการโรงเรียนให้มากขึ้น

เฉลิม นิลแก้ว (2542 : 129-144) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมาก ในด้านการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ การจัดทำแผนพัฒนา และแผนการใช้เงินของโรงเรียน การจัดซื้อจัดจ้าง การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ของชุมชน นอกจากนี้กรรมการโรงเรียนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการพัฒนาโรงเรียน การจัดวิทยากรให้เข้ามาช่วยสอนนักเรียน และการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลืองานของโรงเรียน

ศราวุธ ยาวีริง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน 342 คนมาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ลักษณะของงาน ความสำเร็จ ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นโยบายและการบริหาร ความก้าวหน้าในตำแหน่ง ระดับการศึกษา และสถานภาพ ซึ่งสามารถทำนายการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาได้ร้อยละ 62.20

ยุทธชัย ชูชัย (2544 : 74-75) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 คน ได้แก่ ประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำศาสนา ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้ปกครองนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า ความศรัทธาที่มีต่อระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ความศรัทธาที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู และลักษณะกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการของชุมชน

มณฑนา เป็งจันทร์ (2544 : 122-130) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 สมาชิกต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กในพื้นที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพและต้องการทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน สำหรับรูปแบบและวิธีการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ส่วนปัญหาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดความรู้เกี่ยวกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ขาดความรู้เรื่องการทำแผนโครงการ

กิ่งกาญจน์ ชมอินทร์ (2549 : 81-83) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน สำหรับการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา จำแนกตามขนาด

สถานศึกษา พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่แตกต่างกัน สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนตามความคิดเห็นของประธานกรรมการสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ พบว่า ด้านการบริหารวิชาการและด้านบริหารงบประมาณ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศิลป์ สีกวด (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดราชบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักต่อปัญหา 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) การแนะนำเผยแพร่ และ 4) การประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบการร่วมกันปฏิบัติของครู กรรมการสถานศึกษา ผู้นำ ชุมชนและประชาคมหมู่บ้านที่มีต่อการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และประชาคมหมู่บ้าน จำนวน 80 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจังหวัดราชบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert's Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติ (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการสร้างความตระหนักต่อปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีอยู่ 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาการอนุรักษ์ และด้านการแนะนำเผยแพร่ความรู้ สำหรับการเปรียบเทียบการร่วมกันปฏิบัติของครู กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและ ประชาคมหมู่บ้านที่มีต่อการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การทดสอบนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและประชาคมหมู่บ้าน ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยระหว่างครู กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและประชาคมหมู่บ้าน ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาการอนุรักษ์ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการสร้างความตระหนักต่อปัญหา ด้านการแนะนำ เผยแพร่ความรู้ และด้านการประเมินผลไม่มีความแตกต่างกัน

ธานี ภูติกา (2550 : 100-108) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการตาม

พระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ของประชาชนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวน ชายแดนที่ 24 เป้าหมายการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมี สำนวนร่วมในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของประชาชนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ประชากรที่ใช่ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จาก 1,341 ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ตั้งอยู่ จำนวน 14 โรงเรียน โดยมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเลย 7 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี 4 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย 3 แห่ง ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 309 คน ทำการ วิเคราะห์หาค่าร้อยละ คำนวณเฉลี่ย คำนวณเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และการทดสอบความแตกต่างเปเปอร์นัยสำคัญ โดยวิธีแอลเอสดี โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1. การมี สำนวนร่วมในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริแบ่งตัวแปรตามการมี สำนวนร่วมไว้ 8 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมแล้ว การมี สำนวนร่วมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ ทำการวิเคราะห์ระดับการมี สำนวนร่วมในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เปเปอร์นัยสำคัญค่าเอฟพบว่า อยู่ในระดับมาก ใดก็ตาม โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอยู่ในระดับปานกลาง ใดก็ตาม โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร และโครงการ ฝึกอบรม นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนมีความผูกพันกับโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบการมี สำนวนร่วมในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียน พบว่า ตัวแปรตาม เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรตามตำแหน่งมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่การเปรียบเทียบความผูกพันกับโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

งานวิจัยต่างประเทศ

อัซมา (Uzma, 2001 : Abstract) ได้ศึกษาส่วนประกอบซึ่งช่วยสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรัฐบาโลซิสเตนประเทศปากีสถาน พบว่า สิ่งสนับสนุนการศึกษา หรือการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของชุมชนจากการสำรวจเป็นขั้นตอนพบว่า สิ่งสนับสนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาในหมู่บ้านบาโลซิสเตน ประเทศปากีสถาน อาจมีผลมาจากความพอใจของชุมชนที่

จะปรับปรุงบรรยากาศผ่านการศึกษาการตอบสนองความต้องการของชุมชนผ่านความเห็นชอบกิจกรรมของแม่บ้านในการศึกษาบทบาทของผู้เป็นส่วนประกอบ ซึ่งผ่านการฝึกหัดและการขับเคลื่อนของกลุ่มสังคม สังคมเปิดระหว่างคณะกรรมการศึกษาหมู่บ้านอื่น ๆ และสังคม รวมทั้งเศรษฐกิจระหว่างคนในหมู่บ้าน

สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้ระบุเกี่ยวกับการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 8 9 12 24 29 57 และ 58(2) นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาได้ระบุอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ใน มาตรา 39 ว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และโรงเรียน” (รุ่ง แก้วแดง, 2546 : 54-64) โดยเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนโดยตรง โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดำเนินกิจการหรือบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ นอกจากการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แล้วโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังมีการจัดการศึกษาตามโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระเมตตาที่จะช่วยเหลือและพัฒนา คุณภาพชีวิตของเด็กในถิ่นทุรกันดารที่ด้อยโอกาสให้มีความคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในงานวิจัยเรื่องนี้จึงศึกษาการจัดการศึกษาทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป และด้านโครงการตามพระราชดำริ

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980 : 219-223) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่ออธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจลงมือปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุผลประโยชน์ทางสังคม และผลประโยชน์ส่วนบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) กรอบพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนี้เป็นกรอบที่มีนักวิชาการนำไปใช้ในการศึกษาหลายท่าน ผู้เขียนจึงเลือกใช้เป็นกรอบแนวคิดในการ

วิจัย การมีส่วนร่วมในที่นี้ จึงหมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 เพื่อร่วมพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ตามทฤษฎีของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำว่า ปัจจัย ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 686) มีความหมายว่า เหตุ หนทาง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง องค์ประกอบสำคัญที่เป็นเหตุที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา (สุเมทธิพันธ์ นคร, 2547 : 41-48) ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านชุมชน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาเรื่องนี้ อาทิ สัมพันธ์ อุปลา (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในงานกิจการนักเรียนมากกว่า ด้านอื่น ๆ ยุทธชัย ชูชัย (2544 : 74-75) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อย กิ่งกาญจน์ ชมอินทร์ (2549 : 81-83) ได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบเพียงสองเรื่อง คือ สิลป์ สีกวอด (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างความตระหนักต่อปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีอยู่ 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาการอนุรักษ์ และ ด้านการแนะนำเผยแพร่ความรู้ และธานี ภูติกา (2550 : 100-108) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ของประชาชนในเขตรับผิดชอบของกองกำกับการตำรวจตระเวน ชายแดนที่ 24 เป้าหมายการวิจัย

เชิงสำรวจ (Survey Research) ผลการวิจัย พบว่าโดยภาพรวมแล้วการมีสัปดาห์รวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อทำการวิเคราะห์ระดับการมีสัปดาห์รวมในการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เป้นรายคนแล้วพบว่าอายุอยู่ในระดับมากได้แก่โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอยู่ในระดับปานกลางได้แก่โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร และโครงการ ฝึกอบรมอาชีพ

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้เขียนได้นำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยของการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 โดยมีตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านชุมชน ส่วนตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วม และการเขียนรายงานทั้งห้าบทอีกด้วย